

3. Верховна Рада України. (2025). Закон України № 4604-IX: Про ратифікацію Угоди про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4604-20#Text>

4. Національний інститут стратегічних досліджень. (2022). Глобальна Британія у “поділеному світі”: досягнення та виклики. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/hlobalna-brytaniya-u-rozdilenomu-sviti-dosyahnennya-ta>

5. Президент України. (2025). Угода про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-storichne-partnerstvo-mizh-ukrayinoyu-ta-spoluchen-95461>

6. GOV.UK. (2021, March). Global Britain in a competitive age: The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-613-3-13>

THE EXPANSION OF EURASIAN AUTHORITARIANISM AS A CHALLENGE TO THE EURO-ATLANTIC COMMUNITY: FROM SYRIA TO UKRAINE

ЕКСПАНСІЯ ЄВРАЗІЙСЬКОГО АВТОРИТАРИЗМУ ЯК ВИКЛИК ДЕМОКРАТИЧНИЙ ЄВРОАТЛАНТИЧНИЙ СПІЛЬНОТІ: ВІД СІРІЇ ДО УКРАЇНИ

Buzarov A. I.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Doctoral Candidate
Kuras Institute of Political and Ethnic
Studies of the National Academy of
Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Бузаров А. І.

*кандидат філософських наук,
докторант
Інститут політичних і
етнонаціональних досліджень імені
І.Ф. Кураса Національної академії
наук України
м. Київ, Україна*

Війна РФ проти України, з огляду на її масштабність і довготривалість, трансформувалася у явище, що виходить за межі двостороннього конфлікту. Сьогодні це вже не лише війна між двома

державами, а протистояння двох груп країн: з одного боку – держав, подібних за своїми політичними системами та авторитарними практиками управління, а з іншого – країн євроатлантичної спільноти, до якої належать західні демократії.

Якщо розглядати період війни РФ проти України з 2014 по 2022 рік, то в цей час росіяни не мала чітко виражених союзників у військовому протистоянні з Україною. Кремль робив ставку на використання глобального гібридного фронту, поєднуючи інформаційні, економічні та політичні інструменти впливу. При цьому РФ прагнула досягти своїх стратегічних цілей без офіційного залучення таких партнерів, як Білорусь, Іран чи Північна Корея. Досліджуючи феномен гібридної війни, Володимир Горбулін влучно охарактеризував перші роки російсько-українського протистояння як приклад саме такої форми агресії. На його думку, специфіка цієї війни полягала у відсутності чітких часових меж, розмитості стратегічних цілей агресора, багатомірності операційного середовища (від військової до інформаційної, політичної, економічної та кіберсфери) та використанні асиметричних засобів, коли класичні військові дії поєднувалися з нетрадиційними інструментами впливу [1].

Після провалу російського «бліцкригу» у перші тижні повномасштабного вторгнення (лютий–березень 2022 року) та демонстрації безпрецедентної стійкості українського суспільства, євроатлантична спільнота остаточно переконалася у високому рівні обороноздатності та самодостатності української держави. Саме національна стійкість та професіоналізм Збройних Сил України стали ключовими аргументами для консолідації Заходу й створення безпрецедентного за масштабами механізму протидії російській агресії – Контактної групи з питань оборони України, більш відомої як «Рамштайн». «Рамштайн» став базою для формування нової конфігурації міжнародної безпеки, де Україна гратиме одну з провідних ролей. Цей формат не є коаліцією в класичному розумінні цього терміну, проте вже зараз можна змодельовати можливі сценарії трансформації досвіду комплексної взаємодії в рамках «Рамштайну» у вигідні для України стратегічні спілки з урахуванням поточної ситуації у світовій політиці. Міністерство оборони України створило Офіс підтримки коаліцій для системного управління військовою допомогою. Вже створено 8 профільних коаліцій, таких як: коаліція авіаційних можливостей, коаліція протиповітряної та протиракетної оборони тощо. Серед конкретних типів озброєння, які Україна отримала вперше, можна виділити системи ППО, винищувачі F-16, боеприпаси для ракетних систем та артилерії, бронетехніка, протитанкова зброя та багато іншого [2]. Крім того, досвід України свідчить, що навіть у складних умовах війни держава здатна формувати власну інноваційну

модель стійкості, яка поєднує модернізовану армію, унікальні оборонні технології та винятковий досвід національного спротиву. Це не лише підтвердило ефективність внутрішньої мобілізації ресурсів, а й продемонструвало здатність України виступати суб'єктом міжнародних безпекових трансформацій. Війна стала каталізатором як геополітичної та євроатлантичної інтеграції України, так і модернізації самої держави в оборонному та інституційному вимірах. Сформована в цих умовах модель оборонної самодостатності й водночас відкритості до міжнародного партнерства може розглядатися як один із новітніх прикладів синтезу національних і наднаціональних безпекових стратегій [3].

Попри безпрецедентний і масштабний рівень підтримки України з боку західних партнерів, авторитарно-тоталітарний табір – передусім РФ, Білорусь, Іран та Північна Корея – продемонстрував готовність до відкритої солідарності у війні проти України та її союзників. Варто підкреслити, що попри відмінності політичних систем, культурних традицій та ідеологічних засад, ці держави змогли консолідуватися у підтримці російської агресії. Активне залучення Білорусі, Ірану, Північної Кореї та, певною мірою, Китаю на боці Москви істотно скоригувало стратегічні плани провідних суб'єктів євроатлантичної спільноти. Для окремих країн-членів цієї спільноти така активна підтримка РФ з боку інших авторитарних режимів стала певною несподіванкою, що додатково актуалізувало питання адаптації євроатлантичної безпекової політики. Варто нагадати, що з історичної точки зору євроатлантична спільнота як політичний та безпековий концепт пройшла складний шлях еволюції, що бере початок після завершення Другої світової війни. На етапі формування Організації Північноатлантичного договору та перших європейських інтеграційних структур (Паризькі договори 1951 р., Римські договори 1957 р.) вона сприймалася передусім як оборонний блок, об'єднаний спільними інтересами у протидії радянському блоку в умовах Холодної війни. Водночас уже на початковому етапі в основу спільноти було закладено ідеологічні принципи демократизації, поваги до політичних та правових цінностей, свободи й прав людини. Упродовж Холодної війни саме ці цінності поступово ставали провідними – вони визначали основу зближення країн Північної Америки та Європи, сприяли розширенню європейських інтеграційних процесів та приєднанню нових держав на ґрунті спільних інститутів, верховенства права і громадянських свобод.

Як зазначалося вище, підтримка України з боку євроатлантичної спільноти має безпрецедентний характер. Проте наступ «осі» авторитарних держав не обмежується лише українським напрямком. Ми спостерігаємо серйозне протистояння і на Близькому Сході. З одного боку, падіння проросійського режиму Башара Асада в Сирії

можна розглядати як позитивну перемогу для демократичного світу і безпосередньо для України. З іншого боку, прихід до влади радикальних сил засвідчує, що трансформації політичної системи від авторитарної до демократичної наразі так і не відбулося. Саме ці процеси в Сирії, а також події навколо України, створюють підґрунтя для дискусій серед експертів щодо можливості трактування їх як «зіткнення цивілізацій». У певному контексті таке визначення може мати сенс, однак доцільно погодитися з українськими науковцями, які вважають, що в Україні відбувається не цивілізаційне, а радше ціннісне протистояння автократичного та демократичного начал. Протистояння відбувається на стику північноєвразійського транзиту України (у межах якого росія намагається відновити свою трансрегіональну імперію) до інтеграційної площини колективного ліберального Заходу. Тому, на думку американського експерта К. Мішеля, концепція С. Гантінгтона стала водночас ще й зручним підґрунтям для російських політичних кіл у контексті протиставлення західної і євразійської політичних культур, оскільки цивілізаційне зіткнення верифікується ними виключно як опція наявності кордону між цивілізаційними платформами саме на території України. Така позиція стала відправною точкою претензій росії на панування в Україні як "частині" так званої "історичної росії" [3, с. 14].

Однак російсько-українська війна та зіткнення двох політичних систем – авторитарної та демократичної – породили унікальну нову тенденцію вже всередині самої євроатлантичної спільноти. Йдеться про прояви тенденційності та авторитарних практик окремих політичних лідерів, зокрема у США, Угорщині та Словаччині, які, попри належність до демократичного табору, виявляють прагнення до монополізації влади у власних країнах. Використовуючи цей авторитарний ресурс, вони нерідко ініціюють діалог чи навіть переговори з відвертими противниками демократичної системи, у тому числі з опонентами України, керуючись переважно власними економічними інтересами. Подібне «загравання» окремих політичних акторів із лідерами євразійського авторитарного табору становить серйозну загрозу для підриву демократичних інститутів євроатлантичної спільноти та створює передумови для політичного шантажу, що суперечить традиційним принципам демократії й підриває ефективність міжнародних інституцій, покликаних її підтримувати.

Література:

1. Світова гібридна війна: український фронт / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.

2. Бузаров А. І. Формат «Рамштайн» як основа формування євроатлантичної коаліції підтримки України у протидії російській агресії. Регіональні студії: науковий збірник. 2024. Вип. 39. С. 84–88.

3. Бузаров А. І. Високотехнологічна армія, оборонні технології, досвід стійкості: синергія взаємодії України та євроатлантичної спільноти в умовах війни. Український політико-правовий дискурс. 2025. № 14. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17089911> (дата звернення: 15.09.2025).

4. Рафальський О. Формування нового світопорядку: регіональні імперативи та виклики. Політичні дослідження. 2025. № 1 (9). С. 7–37.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-613-3-14>

THE DILEMMA OF “DEMOCRACY OR SECURITY”

ДИЛЕМА «ДЕМОКРАТІЯ ЧИ БЕЗПЕКА»¹

Vovk S. O.

*Doctor of Political Sciences, Professor?
Professor at the Department of Political
Science and International Relations
Luhansk Taras Shevchenko National
University
Poltava, Ukraine*

Вовк С. О.

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології і
міжнародних відносин
Державний заклад «Луганський
національний університет імені
Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна*

У сучасних умовах глобальних загроз і збройних конфліктів проблема співвідношення демократії та безпеки є надзвичайно актуальною. Воєнні події ставлять політичні інститути перед складним вибором: чи зберігати демократичні процедури й стандарти, ризикуючи втратити контроль над ситуацією, чи жертвувати демократичними цінностями заради забезпечення безпеки держави та громадян. Варто зауважити, що названа дилема не є новою, але саме в ХХІ ст. вона набула універсального характеру з огляду на гібридний, інформаційний і економічний виміри сучасних війн.

В науковому дискурсі демократія і безпека нерідко сприймаються як взаємовиключні категорії, оскільки демократія передбачає політичний плюралізм, дотримання прав і свобод людини, відкритість та

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Національного фонду досліджень України за проєктом 2021.01/0021.